

Förenklad tvistlösning enligt AB 25 och ABPU 25 – förfarande i en instans?

1. INLEDNING

Byggandets kontraktskommitté ("BKK") presenterade den 15 oktober 2024 utkast på de "nya" standardavtalen AB 25 och ABPU 25. Ett uttalat syfte med de nya avtalen, som för närvarande är på remiss, är att minska antalet tvister i allmän domstol och skiljenämnd. Som en del av arbetet med detta har BKK tagit fram en mer genomarbetad version av förenklad tvistlösning än tidigare. Tanken med den förenklade tvistlösningen är som tidigare att tvistiga frågor snabbt ska prövas utan inblandning av domstol eller skiljenämnd.

I artikeln redogör vi för förfarandet och analyserar vad rättsföljden blir av ett beslut som meddelas vid en förenklad tvistlösning.

2. FÖRFARANDET

Förfarandet styrs dels av 11 kap. 3–12 §§ i de nya standardavtalen, dels av "BKK:s Regler för förenklad tvistlösning".

Förfarandet är i korthet nedan:

1. Part får begära att tvistig fråga ska avgöras genom förenklad tvistlösning.
2. Motparten ska inom 7 dagar lämna svar på begäran om förenklad tvistlösning.
3. Parterna ska gemensamt utse en skiljeman. Kan parterna inte enas inom 14 dagar kan BKK på ansökan av part utse en skiljeperson.
4. Skiljepersonen ska kalla till förberedande sammanträde.
5. Efter det förberedande sammanträdet ska part som påkallat tvistlösningen skriftligen yttra sig inom 7 dagar.
6. Motparten har därefter 14 dagar på sig att inkomma med eget yttrande.
7. Som utgångspunkt ska förfarandet därefter vara avslutat och tvistefrågan avgöras inom 10 dagar genom ett beslut som skickas till parterna.

Vissa undantag har dock införts:

- Om "särskilda skäl" föreligger kan skiljepersonen bl.a. (i) ge parterna möjlighet till ytterligare skriftväxling, (ii) besluta om muntlig förhandling, (iii) besluta om förhör och (iv) besluta om syn.
 - Om skiljepersonen bedömer att det är "uppenbart olämpligt" att frågan prövas inom ramen för den förenklade tvistlösningen får skiljepersonen, efter samråd med parterna, avbryta förfarandet.
8. I beslutet ska fördelningen av kostnaderna för skiljepersonen bestämmas baserat på utgången i den förenklade tvistlösningen.
 - Hur ersättningen som sådan ska bestämmas framgår inte i nuläget. En tanke är att tillämpa motsvarande modell som Stockholms Handelskammarens Skiljedomsinstitut, dvs. att ersättningen bestäms baserat på tvisteföremålets värde.

3. BESLUTETS RÄTTsverKAN

Den del av förfarandet som är av störst betydelse är beslutets rättsverkan, dvs. vad händer efter att ett beslut meddelats. Av 11 kap. 11 § följer:

- (i) Part är skyldig att följa beslutet såsom ett klargörande av avtalet.
- (ii) Skyldigheten gäller från beslutet men upphör om part anmält missnöje inom 30 dagar *och* domstol eller skiljenämnd i intermistiskt eller slutligt avgörande bestämt att skyldighet att följa beslutet inte längre finns.

3.1 Parts skyldighet att följa beslutet

Innebörden av att part är skyldig att följa beslutet såsom ett klargörande av avtalet är inte helt lättolkad. Ett domslut utgör, med vissa undantag, en exekutionstitel med innebörden att part kan begära verkställighet av domslutet. Motsvarande ordning borde inte kunna tillämpas på ett klargörande. Möjligen kan, om part underlåter att anmäla missnöje inom 30 dagar, klargörandet ligga till grund för ett fordringsanspråk i en efterföljande tvist – på motsvarande sätt som ett förlikningsavtal, dvs. parterna har överenskommit om förenklad tvistlösning och eftersom ingen part har anmält missnöje är "*klargörandet*" gällande mellan parterna. Fordran kommer dock i så fall alltså behöva prövas inom ramen för ett domstols- eller skiljeförfarande innan verkställighet kan begäras. Beslutet kan liknas vid dom efter fastställsetalan, vilken inte heller är exigibel.

3.2 Intermistiskt beslut

Enligt 11 kap. 11 § kan domstol eller skiljenämnd intermistiskt eller genom slutligt avgörande bestämma att skyldighet att följa beslutet inte längre finns. Vi är lite tveksamma till om en allmän domstol faktiskt kommer kunna meddela intermistiska avgöranden. Grunden till att en domstol kan meddela inhibition av exempelvis en tredskodom är 3 kap. 5 § p. 2 utsködningsbalken. Något motsvarande lagstöd för att meddela inhibition av ett beslut i en förenklad tvistlösning finns inte. I avsaknad av sådant lagstöd kan alltså ifrågasättas om allmän domstol kommer kunna meddela intermistiska beslut. Parterna kan alltså behöva följa beslutet som ett "*klargörande*" till dess det finns ett slutligt avgörande från domstol eller skiljenämnd (11 kap. 11 § 1 stycket 1 mening).

3.3 Slutligt avgörande

Bestämmelsens formulering leder också till vissa bryderier avseende vad domstolens prövning av beslutet innebär. Som vi läser bestämmelsen, dvs. att domstolen genom slutligt avgörande kan bestämma att skyldighet att följa beslutet inte längre finns, framstår det närmast som att domstolen ska genomföra en överprövning av beslutet. I likhet med inhibition finns inte något lagstöd för en sådan överprövning. Redan på denna grund finns alltså en överhängande risk att domstolen kommer behandla beslutet på motsvarande sätt som ett förlikningsavtal, dvs. att någon materiell överprövning inte kommer ske.

Det går också att fundera kring hur talan mot skiljepersonens beslut ska föras. Enligt 11 kap. 11 § ska domstol eller skiljenämnd bestämma att skyldighet att följa beslutet inte längre finns. Formen för prövningen förefaller alltså närmast vara en fastställsetalan, dvs. att domstolen ska fastställa att en skyldighet att följa beslutet inte längre finns. En intressant fråga blir då hur en domstol ställer sig till rekvisitet "*ovisshet om rättsförhållandet*" i 13 kap. 2 § rättegångsbalken, när det finns ett beslut som enligt parternas avtal syftar till att ge "*visshet*" om det specifika rättsförhållandet.

4. AVSLUTANDE TANKAR

Vår analys mynnar ut i att den överprövningsmekanism av besluten som föreslås vid den förenklade tvistlösningen saknar stöd i lag och därigenom riskerar att i praktiken bli ett förfarande i en instans. Detta behöver inte i sig vara ett problem, då det skulle leda till en

snabbare prövning av tvistiga frågor i entreprenader. Om detta är avsikten borde emellertid detta förtydligas i avtalen. Alternativt anser vi att BKK, om nuvarande modellen blir kvar i slutliga versionen av avtalen, borde överväga att lägga samtliga överprövningar av besluten i skiljenämnd. Detta skulle leda till att problemen med avsaknad av lagstöd, vilket vi bedömer kommer bli ett problem i allmän domstol, undviks.

En avslutande fråga som kan ställas är också vilka konsekvenser som kan uppstå när parterna har varit skyldiga att följa det "*klargörande beslutet*" exempelvis fortsatt under en pågående entreprenad, i avvaktan på domstolens slutliga avgörande, som ger en annan utgång i den tvistiga frågan. Något som i entreprenadvister kan dröja flera år från skiljepersonens beslut.